

розвитку законодавства а також, реформа підрозділів БЕЗ, з наданням їм більших повноважень та виведенням їх, з під юрисдикції територіальних підрозділів ГУ НП, і сам процес трансформування підрозділів ОВС в НП, і переговорний процес створення єдиної економічної служби на базі податкової поліції та підрозділів УЗЕ, що усуне дублюючі функції і дасть додаткові можливості для розвитку. Все це має позитивно сказатись на результатах боротьби з економічною злочинністю і з точки зору наукового досвіду виглядає абсолютно логічно.

Єдине, що турбує в цьому процесі це готовність суспільства бути відповідальними по відношенню до тих демократичних цінностей, вимог які несуть дані зміни, адже лояльність законодавчої бази одну частину суспільства робить більш вільною у своїх тенденціях розвитку, але і тим самим не лишає правопорушників можливостей невиконання цих

вимог. І тут є абсолютно прямий зв'язок – всі реформи мають відбуватись абсолютно швидко, адже це призведе до мінімальних втрат під час так званого «перехідного» періоду.

Підводячи підсумки приходимо до висновку що підрозділи УЗЕ на сьогоднішній день мають всі необхідні законодавчі важелі для боротьби з економічною злочинністю на належному рівні, а тенденції законодавства і ті процеси що відбуваються, про них ми говорили раніше, мають створити ще більш потужну законодавчу базу для максимальної мінімізації такого явища як економічна злочинність. Маємо велику надію, що ті посадові особи НП на яких на сьогоднішній день покладені дані функціональні обов'язки прикладуть всіх необхідних зусиль для створення вільного та економічно розвинутого суспільства, в якому будуть відсутні такі ганебні явища як корупція, економічні злочини і т. ін.

Література

1. Інструкція про єдиний облік злочинів: Інструкція Генеральної прокуратури України, МВС України, Служба безпеки України від 26.03.2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

УДК 159.925

ЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТІВ

Ляц О.П. – к.психол.н., доцент; докторант

*Лабораторія нових інформаційних технологій навчання
інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*

За останнє десятиріччя феномен емоційного інтелекту дедалі більше розглядається з позиції його впливу на професійну успішність, зокрема це спостерігається в галузі соціономічних професій.

Вченими психологами емоційний інтелект визначається як здатність людини розуміти власне ставлення до зовнішнього світу, репрезентоване в емоціях, і керувати емоційною сферою на основі інтелектуального аналізу і синтезу (Д. Карузо, Дж. Майер, П. Саловей); як сукупність ментальних здібностей до розуміння власних емоцій і емоцій інших людей, а також до керування емоційною сферою (І. Андрєєва); як некогнітивні здібності, знання і компетентності, що дають людині можливість успішно долати різні життєві ситуації (Р. Бар-Он) [1].

Вітчизняні науковці вивчали загальний концепт емоційного інтелекту та його функції (І. Аршава, Н. Коврига, Е. Носенко); соціальну значущість емоційного інтелекту та шляхи його розвитку у процесі навчання у ВНЗ (В. Зарицька); емоційний інтелект як детермінанту

внутрішньої свободи особистості (Г. Березюк); зв'язок із соціально-психологічною адаптацією (С. Дерев'янка); вплив на цілісний розвиток (О. Філатова) та успішну самореалізацію (І. Філіппова); обумовленість емоційної стійкості розвитком емоційного інтелекту особистості (Л. Засєкіна).

Структура емоційного інтелекту включає чотири основні компоненти [1]:

1. ідентифікація емоцій;
2. використання емоцій для підвищення ефективності мислення та діяльності;
3. розуміння емоцій;
4. управління емоціями (Д. Карузо, Дж. Майер, П. Саловей).

Зокрема елементи емоційного інтелекту є сукупністю таких складових: самосвідомість, самодисципліна, самомотивація, емпатія і соціальні навички (Д. Гоулмен), представлені п'ятьма сферами компетентностей: пізнання власної особистості; навички міжособистісного спілкування; адаптаційні здібності; управління стресовими ситуаціями; домінування

позитивного настрою (Р. Бар-Он) [1; 4].

Професійне становлення – це динамічний процес, що охоплює тривалий період життя людини та має певні стадії (етапи) (Н. Глуханюк, Є. Клімов, Т. Кудрявцев, А. Маркова, В. Сластенін та ін.). Особлива роль відводиться стадії професійної підготовки, на якій відбувається розвиток особистості засобами професійного навчання, формуються професійно важливі якості, необхідні для майбутньої трудової діяльності. Одним із критеріїв ефективності професійної підготовки є готовність майбутнього фахівця виконувати професійно-трудова діяльність на відповідному рівні кваліфікації (Г. Балл, О. Винославська, Г. Костюк, В. Моляко, М. Смільсон та ін.) [5].

Особливістю професійного становлення фахівців юридичних професій є необхідність формування емоційної готовності до професійної діяльності в період навчання у вищих навчальних закладах [2].

Емоційна готовність до професійної діяльності є результатом розвитку емоційного інтелекту і має такі критерії та показники якісного оцінювання [3]:

1. конструктивний – можливість використання емоційних знань з метою визначення стратегії та тактики своїх дій задля оптимального розвитку та реалізації внутрішніх можливостей та здібностей людини;

2. стабілізуючий – визначає можливість оперування емоційними знаннями, що сприяє збереженню емоційного здоров'я людини;

3. регулятивний – наявність та досвід використання емоційних знань, що сприяють формуванню адаптивної професійної поведінки, усвідомленню професійного «Я-образу» особистості.

На когнітивному рівні проявляється здатність до розуміння емоцій. Досліджувані у більшості здатні усвідомити факт емоційного переживання у себе чи іншої людини, адекватно розпізнати та ідентифікувати емоції, розуміти причини їх виникнення, вербалізувати їх. Встановлено, що студенти-юристи розуміють емоції інших людей краще, аніж свої. Так, високий рівень розуміння емоцій інших мають 42,7% студентів-юристів, розуміння власних емоцій – 18,6% студентів-юристів. Недостатня рефлексія власних емоційних переживань не дозволяє особистості здійснювати конгруентні життєві вибори, усвідомлювати задоволення чи незадоволення потреб, оцінювати власні дії та дії соціального оточення, що впливає на конструктивну взаємодію з іншими людьми.

Розуміння емоцій іншого допомагає зрозуміти істинні переживання, переконання,

мотиви свого співрозмовника. А це, в свою чергу, дозволяє ефективно встановити контакт і побудувати конструктивний діалог з метою досягнення поставлених цілей та вирішення нагальних проблем.

На емоційному рівні емоційного інтелекту визначаються особливості емоційного реагування людини. Виявлено, що студенти-юристи здатні контролювати інтенсивність емоцій, викликати ту чи іншу емоцію.

Однак, є труднощі у регуляції емоційної експресії. Відсутність або послаблення міміки, жестикуляції, збіднення виразних засобів мови, монотонність інтонації було виявлено у 29,1% респондентів (високий рівень контролю експресії). Низький рівень контролю експресії, який виявлено у 40,2% респондентів, демонструє мінливість та надмірну яскравість засобів вираження емоцій. Тому як низький, так і високий рівень розвитку зазначених показників ускладнюють процес управління емоціями та можливість адекватного розуміння емоційного стану між суб'єктами спілкування.

Поведінковий рівень емоційного інтелекту пов'язаний із навичками міжособистісного спілкування, проявляється у продуктивній взаємодії і психологічній гнучкості, вказує на відсутність емоційних проблем у спілкуванні з іншою людиною. Встановлено, що лише 6,5% досліджуваних студентів-юристів не мають емоційних проблем у спілкуванні. Водночас, у результаті дослідження виділено основні емоційні проблеми у спілкуванні респондентів: неадекватність прояву емоцій (58,3%), негнучкість, невизначеність емоцій (45,2%); невміння управляти емоціями (35,7%). За результатами психологічної діагностики було виокремлено три групи респондентів з різним рівнем сформованості емоційного інтелекту, відповідно – низьким (29%), середнім (39%) та високим (32%).

Далі було встановлено зв'язок між розвитком емоційного інтелекту та особливостями професійного становлення студентів-юристів. За результатами діагностики у респондентів домінуючими є середній (46%) та високий (43%) рівні професійної спрямованості. Це означає, що більшість досліджуваних мають свідомий інтерес до обраної спеціальності, прагнуть оволодівати нею, розширювати професійні знання, удосконалювати необхідні уміння й навички; пов'язують майбутнє із роботою у сфері обраної професії. Такі результати засвідчують актуальність розвитку емоційного інтелекту і формування емоційної готовності досліджуваних до професійної

соціономічної діяльності. Емоційна готовність до професійної діяльності є провідною властивістю професійного становлення, яка характеризує його результативність.

Отже, розвиток емоційного інтелекту є важливим чинником професійного становлення майбутніх фахівців юридичних професій. Професійне становлення – це системний багаторівневий процес накопичення людиною нових умінь, навичок, відношень та соціальних уявлень, які виникають в наслідок освоєння або реалізації певної професійної діяльності.

Професійне становлення фахівців юридичного напрямку вимагає врахування емоціогенного характеру майбутньої діяльності та потребує цілеспрямованого розвитку їхнього емоційного інтелекту. Результатом розвитку емоційного інтелекту на етапі професійного навчання є формування емоційної готовності. Емоційна готовність розглядається як інтегративна, динамічна властивість особистості, яка визначається сукупністю емоційних знань, ефективністю їх використання і є важливим ресурсом особистості.

Література

1. Дерев'яно С.П. Емоційний інтелект як чинник соціально-психологічної адаптації особистості до студентського середовища: автореф. дис. ... канд. психол. наук / С.П. Дерев'яно. — К., 2009. — 20 с.
2. Дубчак Г.М. Аналіз внутрішньо-особистісних переживань студентів у період навчання у вузі / Г.М. Дубчак / Перспективні педагогічні технології в системі не-перервної освіти: матер. Всеукр. наук.-пошук. конф.: у 2 ч. / [за ред. І.Г. Єрмакова, С.В. Рудаківської]. — К.: КиМУ, 2005. — Ч. 2. — С. 356-362.
3. Ермолаєва Е.П. Профессиональная идентичность и маргинализм: концепция и реальность / Е.П. Ермолаєва // Психологический журнал. — 2001. — Т. 22. — № 4. — С. 51-59.
4. Корнієнко І.О. Особливості саморегуляції поведінки особистості студента в ситуації неуспіху / І.О. Корнієнко // Психолого-педагогічні аспекти розвитку майбутнього фахівця: програма та тези Міжнар. наук.-практ. конф. (19-20 червня 2009 р.) / [за заг. ред. к. психол. н., доц. Н.О. Євдокимової]. — Миколаїв: Миколаївський державний університет імені В.О. Сухомлинського, 2009. — 92 с.
5. Крайнюк В.М. Технології формування стресостійкості фахівця до діяльності в екстремальних умовах / В.М. Крайнюк // Перспективні педагогічні технології в системі неперервної освіти: матер. Всеукр. наук.-пошук. конф.: у 2 ч. / [за ред. І.Г. Єрмакова, С.В. Рудаківської]. — К.: КиМУ, 2005. — Ч. 2. — С. 127-136.

УДК 347.2.3

РОЗВИТОК МАЙНОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН

Пугач В.М. – викладач

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

На сучасному етапі, коли тривають складні процеси відродження українського права, а також в умовах значного підвищення інтенсивності інтеграційних процесів та поширення цих процесів за межі міждержавних відносин, зросла потреба в подальших теоретичних та практичних інтеграційно-правових розробках у сфері правового забезпечення товарних майнових відносин суб'єктів приватного права. Інтереси економічної євроінтеграції потребують ревізії усієї правової системи України, і в першу чергу - в частині, що має забезпечувати ринковий характер цивільних майнових відносин. Оскільки цей характер визначається принципами юридичної рівності, вільного волевиявлення, майнової самостійності їх учасників, засобами правового забезпечення цих відносин виступають в українській правовій системі цивільне законодавство та «обслуговуюча» галузь господарсько-підприємницького законодавства. Разом з тим, відокремленість останньої від цивільного законодавства не завжди є сумісним із зазначеними ринковими

принципами, а отже - з європейською правовою моделлю. Окремою проблемою є охорона права власності, включаючи підприємницьку та корпоративну власність, за європейським зразком. Разом з посиленням ринкових важелів правового регулювання майнових відносин, є необхідність приведення соціальної складової цього регулювання до рівня стандартів ЄС, - це стосується якості та безпеки товарів та послуг, захисту прав споживачів, акціонерів тощо. В перспективі виникають проблеми приєднання до процесу уніфікації європейського цивільного права.

Нині реалізація майнових прав здійснюється на основі загальноправових принципів недоторканності власності і свободи договору, які передбачають рівність, автономію волі та майнову самостійність учасників цивільно-правових відносин, неприпустимість довільного втручання будь-кого у приватні справи. У сучасній ринковій економіці майнові відносини мають еквівалентно-платний характер, властивий нормальному товарообміну, вартісним (грошовим) економічним відносинам. Можливі,